

Хозраткулова І. А. (Миколаїв, Україна)

ІЗОЛЯЦІЯ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ ЯК ПЕРЕВІРКА НА МІЦНІСТЬ СІМЕЙНОЇ СИСТЕМИ

У тезах проаналізовано проблему домашнього насильства під час епідеміологічної ситуації. Автором підкреслено різницю у семантиці понять «насилья» та «агресія». Акцентовано увагу на етичних принципах надання психолого-педагогічної допомоги жертві насилья.

Khozratkulova Iryna (Mykolayiv, Ukraine)

PANDEMIC ISOLATION AS A CHECK ON STRENGTH OF A FAMILY SYSTEM

The thesis analyzes the problem of domestic violence during the epidemiological situation. The author emphasizes the difference in the semantics of the concepts of "violence" and "aggression". Emphasis is placed on the ethical principles of providing psychological and pedagogical assistance to the victim of violence.

Нині різко зросла увага до проблеми домашнього насилья. Проблема сімейного насилья не є новою, але в період епідемії коронавірусу набуває особливого значення.

Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш заявив про вибух домашнього насилья в період карантину. За даними громадської організації «Ла Страда – Україна», після введення режиму самоізоляції, кількість зафіксованих дзвінків на гарячу лінію з проблеми домашнього насилья подвоїлася. Жертвами домашнього насилья найчастіше стають жінки та діти. Спостерігаючи навколо, ми реально бачимо, що конфліктів у сім'ях не стало менше. Групу ризику складають дисфункціональні сім'ї, в яких і до пандемії виникали проблеми й непорозуміння.

Актуальною постає проблема впливу конфліктної деструктивної родини на сучасний стан суспільства. У концепції державної сімейної політики України визначення сім'ї оголошується «інтегральним показником суспільного розвитку, в якому відображається моральний стан суспільства і

його демографічний потенціал» [2]. Ефект синергії в тому, що окремі конфліктні родини після пандемії вплинуть на збільшення загального агресивного фону в суспільстві.

Події, які виникають екстремально швидко, додають особистості велику кількість сильних афективних реакцій, що можуть руйнувати не тільки сімейні відносини, а й саму особистість. Якщо від початку «нового життя» люди відчували тривогу через коронавірус, то тепер – злість, аверсивним стимулом якої є ізоляція в обмеженому просторі квартири. І згодом кожен член родини відчуватиме стан непосильного психічного напруження, за яким іде розрядка – катарсис, агресивний вибух чи сублімація через творчість – невідомо.

Епідемія COVID-19 стала справжнім випробуванням для сімей. З упевненістю можна сказати, що криза в сімейних відносинах залишиться й після епідемії, а криза – це завжди вибір, і тоді треба бути відповідати на питання: зберігати сім'ю чи ні?!

Психологи, соціальні педагоги, соціальні працівники активно шукають стратегії виходу з кризових ситуацій. Для визначення оптимально точної стратегії корекційно-реабілітаційних заходів треба розібратися із справжніми причинами виникнення насилля.

Пояснювати дивну поведінку агресора завжди складне завдання. Якщо виключити біологічні, фізіологічні, генетичні причини виникнення безконтрольної агресії і сконцентруватися на соціально-психологічних, то патогенез агресії по-різному концептуалізується в різних школах: як результат фрустрації за Дж. Доллардом; як результат неадаптивних думок за А. Беком; як результат навчання на агресивних моделях за А. Бандурою; як стильова характеристика особистості за А. Лічком та В. Франклом; як універсальна природа людини за К. Лоренцом та З. Фрейдом; як результат дії соціальних ситуацій за Л. Берковиц та А. Бандурою.

Упродовж тривалого часу насильницька поведінка не піддавалася спеціальному аналізу, а розглядалася в рамках теорій агресії. Разом із тим,

семантика категорії «агресія» не включає такі форми поведінки, як образа, приниження, примушення, домагання тощо. Науковці сформулювали чотири параметри, що визначають певну узагальнену форму насилля: переживання гніву й відсутність гніву; наявність агресії, жорстокості та їх відсутність; спрямованість на досягнення мети та відсутність такої спрямованості; утиск прав іншого (зважання на думки і бажання іншого) та неповага прав іншого.

Тобто, ми маємо розуміти, що насилля може бути й без агресії, і ці поняття не синонімічні.

Коли медіапростір заявляє про домашнє насилля, про вибух жорстокості і беззаконня – це тільки вершина айсберга. Виходячи з вище зазначеного, тиран може бути і не агресивним, а така сімейна ситуація ще більш деструктивна для психіки жертви і родини в цілому. Проблема в тому, що деякі жінки та діти, постійно піддаючись насиллю, так звикли до нього, що вважають це нормою взаємин і не звертаються по допомогу. Постає етичне питання: якщо жертва не усвідомлює свій жахливий статус або звикла до стану глобальної сімейної незадоволеності і не звертається про допомогу, чи потрібно психологу втручатися в ситуацію?

Психологічне насилля є пусковим механізмом і формою, без яких не існує інших видів насилля. І в цьому плані Закон України «Про попередження домашнього насильства в сім'ї», який визначає правові та організаційні основи попередження насильства, є недосконалим.

Розглянемо соціальний феномен сім'ї через призму поняття «система». В Академічному тлумачному словнику української мови поняття «система» у першому трактуванні подається як *порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням та взаємним зв'язком частин чого-небудь* [1]. Найчастіше сімейні конфлікти сфокусовані на: несформованості правил сімейного життя, неузгодженості з тим, хто встановлює ці правила, і спробах упровадити правила, несумісні одне з одним.

Спеціалісти знають специфіку сімейного насилля, яка й ускладнює психолого-педагогічний супровід. Сім'я – це замкнута соціальна система, насилля завжди здійснюється з наміром отримати певний ефект, і більшість причин конфліктів залишаються незрозумілими, оскільки вони невидимі на перший погляд. Також насильство не одноразовий акт, воно обов'язково повториться, причому з тенденцією до зростання. І основна патологія в тому, що безжалісні, нещадні, люті дії відбуваються в колі люблячих і взаємозалежних людей.

Отже, в умовах режиму самоізоляції сім'я стала дестабілізуючим фактором. Причин, які провокують проблеми сімейного життя, безліч, і визначати напрями соціально-педагогічної та психологічної роботи треба терміново, бажано на законодавчому рівні, тому що після пандемії є вірогідність збільшення кількості розлучень.

ЛІТЕРАТУРА // ЛІТЕРАТУРА // REFERENCES

1. Академічний тлумачний словник української мови. Електронний ресурс / Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/systema>
2. Концепція державної сімейної політики. Постанова Верховної ради України (*Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1999, N 46-47, ст.404). Електронний ресурс/ Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1063-14>